

איך להיות הורה

מאת
ענת סרגוסטי
יועצת
זיווית אברמסון

ס צינה טיפוסית, המתרחשת כמעט מדי יום, כמעט בכל מישפחה:
הבת הקטנה, בת ה-4, משחקת בלנו על השטיח. היא מצרפת קוביה לקוביה, מרוכות ושקטה. הבן הגדול, בן ה-7, מסתובב משועמם בבית. הוא צופה קצת בטלוויזיה, אבל התוכנית אינה מעניינת אותו. אבא רוחץ את הכלים במיטבת, אמא קוראת עיתון (או, כפי שקורה בדרך-כלל, להיפך). הילד נכנס לחדר הילדים ומביט באחותו. היא אינה שמה לב אליו. הוא מתקרב אליה, והיא שקועה במישחק. הוא דורך על אחת מאבני הלגו, והיא, בלי להרים את העיניים מהמישחק, אומרת לו: "זו מפה!"

הוא אינו עונה, ורוחף את הרגל פנימה. "תזוזי" היא אומרת, "אתה מפריע לי!" והוא ממשיך.

די כבדו" היא מנסה שוב. והוא עונה בת' מימות: "מה עשית? אני לא אשם שאת משחקת דווקא באמצע הדרך."

הקטנה צועקת, והוא מסרב לזוז. היא מנסה לרחוף אותו, אבל הוא עומד איתן. היא נותנת לו מכה ברגל. הוא מושך לה בשערות. היא מתחילה לבכות וקוראת לאמא.

אמא באה: "מה קרה?"
זוה הוא התחיל.
"אבל היא הרביצה לי."

"והוא משך לי בשערות והכאבי לי."
"למה משכת לי בשערות? למה הכאבת לה? אתה יודע שהיא עוד קטנה!"
מיקרה אחר:

שני אחים, בן ה-8 ובן ה-3, משחקים ביחד בחדר. הבת האמצעית, בת ה-6, אינה מוצאת את מקומה. היא מסתובבת סביבם, מתה להשתתף איתם במישחק, אך אינה מצליחה לבקש. היא עושה עוד סיבוב, מתבוננת, אך הם שקועים בשלהם. היא מתקרבת ומתיישבת לידם, אך הם אינם שמים לב אליה. היא מושיטה יד אחת קדימה וחרטפת את אחד מלקחי המישחק.

תוך שניות מפרטת סידרת ציחות ובכי את השלווה הרוממת והנעימה של הבית.
אבא נכנס ושואל מה קרה.

"זה הכל בגללה" אומרים שני הבנים במקלה, "היא מפריעה לנו לשחק."
אבא פוקד עליה לקום וללכת לחדר השני ול- הישאר שם.

למשוך תשומת-לב

אם יש בית, שבו יש יותר מילד אחד, ושאינו בו מריבות יומיומיות בין הילדים? האם יש

הורים שהמריבות הבלתי-פוסקות בין ילדיהם אינן מפריעות להם? האם יש הורים היכולים להמשיך בעיסוקיהם בעוד שבתר השני מתרחשת מלחמת גוג ומגוג בין הילדים שלהם? האם יש הורים שאינם באים, כעבור דקות אחרות, כדי לברוק, לברר מי התחיל, להעניש, אם צריך, או להפריד בין הילדים הניצים?
המריבות בין הילדים פורצות, לפעמים, בגלל סיבה אובייקטיבית של ניגוד אינטרסים ביניהם. למשל: שניהם רוצים לשחק באותו הצעצוע. האחד רוצה להקשיב למוסיקה, בעודו אחותו רוצה להכין שיעורים בשקט. ועוד קומבינציות שונות ומשונות, הגורמות למריבות.
אבל המריבות בין הילדים באות בעיקר כדי למשוך את תשומת-ליבם של ההורים. לעיתים

מכיוון שמטרתם היא לגרום את ההורים לתוך המריבה.
יש הורים המתערבים ומכריעים מי מבין הילדים צודק. אלה משמשים כמעין "בג"ץ". יש הורים הטוענים שאינם מתערבים: "אנחנו רק מתווכים ביניהם, כדי שיפתרו ביניהם את הבעיה". תפקיד של שליח מרלג.
יש הורים המצדיקים את התערבותם: "אני רוצה למנוע מצב שבעתיד הם לא יוכלו להיות חברים ביניהם". הורים כאלה מרבים להטיף מוסר לילדים, להרבות בהסברים ובפירושים.
יש הורים שמשחקים את תפקיד כוחה-האז"ם. הם אינם מתערבים, ככיכול, אינם נכנסים לעומק סיבות המריבה והתפתחותה, הם רק מפרידים כוחות.

לדים יכולים ללמוד ממנו. אם ההורים פותרים את המריבות ביניהם בשיחה, גם הילדים ילמדו לפתור בדרך זו את המריבות ביניהם.
אם שני האחים רוצים לשחק באותו המישחק, והאח לא מוכן לוותר לאחותו, היא תגיד: "אני נורא כועסת!" ותעבור לסדרה-היום.
כשההורים אינם מתערבים, לומדים ילדים, מגיל מאוד-מאוד צעיר, מה לעשות כשמשוה לא מסתדר להם כפי שהיו רוצים. דוגמות כאלה יש רבות מספור, כבר מגיל הינקות.
אם ההורים לא יתערבו במריבות, הם יאפשרו לילדים ללמוד מה הגבולות של כל אחד מהם, מה המחיר של כל התנגשות כזאת ואיך לפתור את הבעיה.
אילו היה להורים הכוח להסתכל במריבות יל-

אל תתערבו במריבות שלהם!

ריהם מן הצד, הם היו רואים שהילדים מפסיקים אחרי זמן את המריבות בדרך חיים.
הילדים רבים, וכך הם לומדים להתמודד עם דברים. כך הם לומדים מה זה כוח, שוחד, השפעה, אימים, משא ומתן, הסכם ופשרה. כך הם לומדים מה הם הדרכים שלהם להשיג מה שהם רוצים, מתי הם מחליטים לעמוד על שלהם ומתי כדאי להם לוותר.

רוב ההורים חושבים שהורים טובים צריכים להגן על החלש, ולכן הם מתערבים במריבות. כדי שהאח הגדול לא יציק וירכיץ לאחותו הקטנה והחלשה. או כדי שהאחות הקטנה לא תפגע באי חיה הגדול, הרגיש והעריץ.

אבל אם ההורים יניחו לילדים, יתכן שבתחילה האחות החלשה תוותר כל הזמן לאחיה. אבל אחרי תקופת-מה היא תבין שאין לה שום רווח מהויתורים האלה. שאין לה הרווח שהיתה מקבית לת על-ידי התערבות ההורים, שהיו באים להגן עליה, לחזק אותה בויתוריה, לעודד אותה ולומר לה כמה שהיא טובה שהיא מוותרת. היא תחליט שנמאס לה לוותר כל הזמן לאחיה, ותחל מזה. וכך היא תוכל לפתח יכולת לעמוד על שלה, בלי צורך בעזרתם של המבוגרים.

אם ההורים מתערבים בכך שהם דורשים מה ילדה לוותר, היא תקבל מסר שרק כאשר היא "טובה" ומוותרת, היא שומרת על מקומה אצלם. זה מסר שמעבירים ההורים לילדים כאשר הם מבקשים מהם לוותר לאח הקטן שלהם. תוותרתי לו, את יותר גדולה ומכינה."

לעיתים יש מצבים הפוכים. הילד הבכור מפתח חולשה, עדינות, רגישות וכאילו אומר: "אני עדין וחלש, לכן אני צריך לקבל יחס מיוחד, לכן צריך לגונן עלי כל הזמן". זו צורה של שתלטנות. באופן כזה מצליח הילד לגרום להורים, ולעיתים גם למורים, לסלול לו את הדרך ולעזור לו להשיג את הכל. וכדי להמשיך ולהשיג את מה שהוא רוצה, ממשיך ילד כזה לפתח את מיסכנותו ואת תחושת-הקיפוח שלו.

ה"טוב" וה"רע"

כ ל ילד מחפש את מקומו במישפחה. ילדים עושים זאת בדרכים שונות. אלו שניתנת להם ההזדמנות לכך, עושים זאת על-ידי תרומה ומועילות, אשר נותנות להם תחושת-שייכות. אבל כשאין מאפשרים לילדים התפתחות כזאת, הם מחפשים דרכים אחרות. בגלל התחרות בין האחים, קורה לעיתים קרובות שילד אחד מוצא את מקומו כ"ילד הטוב" של המישפחה, זה שתמיד עוזר ומוותר, וילד אחר מוצא את מקומו כ"ילד הרע" של המישפחה, זה שתמיד מפריע, מרגיז ומרביץ.

יש הורים הנכנסים למריבה, מגלים שהילדים רבו על מישחק מסוים, ולוקחים מהם את המישחק: "ואו לא יהיה להם על מה לריב".
יש הורים המטילים עונשים על הילדים, כדי להרתיע אותם מלריב.
אבל ככל השיטות האלה יש התערבות של ההורים, והיא עלולה לגרום לילדים דווקא להמשיך במריבות, תחת חדרול מהן.

במישפחה מסוימת הגיעו הילדים לרמת תיחכום מאוד גבוהה של מריבות, כדי למשוך את ההורים להתערבות. הם יכלו לשבת זה מול זה ליד שולחן ריק, ולנהל דרישה כזה:

"לי יש כחול!"
"אמא, למה לו יש כחול ולי אין?"
"שלי יותר יפה משלך!"
"אמא, גם אני רוצה כמו שלך!"

יש מישפחות שבהן טוב שיש מריבות, כי המריבות הן סימפטום לכך שמערכת-היחסים במישפחה אינה טובה. כשם שחום הוא סימפטום למחלה, כך המריבות הן סימפטום לכך שמשוה לא כלי-כך בסדר ביחסים בין הילדים: שהילדים אינם מוצאים את מקומם.

יש מישפחות שבהן היחסים הידרדרו למצב כזה, שגם המריבות פסקו ואינן. כל אחד מהילדים חי כאילו במישפחה אחרת, בלי שום קשר ביניהם, אפילו לא קשר רע.

לכן, מבחינות רבות, המריבות הן ברוכות, אבל אי-אפשר לחיות איתן, ומוכרחים לעשות מה שהם כדי להפסיק אותן. הן הפוכות לפעמים את החיים בבית בלתי-ינסבלים, למעייפים ולמרגיזים.

הילדים ילמדו לבד

ה הורים, כדי להפסיק את מיטרת המריבות, מרגישים צורך להתערב. התערבות באה בצורת הפרדת-כוחות, עונש, בידור, הספת-מוסר, הסבר ועוד, והיא אכן עוזרת לטווח-קצר.
יש להניח שאחרי התערבות כזאת יהיה שקט של רקות, אולי אף שעות אחדות. אבל אי-ספק שהמריבות יחזרו, ואז הן יחזרו בעוצמה גדולה יותר. הבעיה היא שאחרי שנים כאלה של תערובות בלתי-פוסקות של ההורים במריבות, השפעת ההורים על ילדיהם הולכת וקטנה, והיא לדים כבר אינם מוכנים לקבל את הצעותיהם של ההורים, והיחסים ביניהם הולכים ונעשים גרועים יותר ויותר.
המריבות מתחילות בגלל התנגשות-אינטרסים: סימ: האחד רוצה להדליק את האור, האחר רוצה לכבות, שניהם רוצים לשחק באותו הצעצוע, או כל דבר אחר. אם ההורים לא מתערבים ואם יש במישפחה מודל של פיתרון בעיות כאלה, גם הרי

באות המריבות לברוק את ההורים, עד איוה גבול אפשר להגיע איתם.
יש ילדים המתחילים מריבה, כדי ליצור קואליציה עם אחד ההורים נגד האח או האחים, או כדי לטכסך בין ההורים. יש הרבים כדי לבסס את תחושת-השייכות שלהם, שאינה מושגת בדרכים חיוביות של שיתוף, התייעצות ובקשת עזרה. יש ילדים המנסים בדרך זו למצוא את מקומם כמעריך המישפחה.

הילדים רבים מתוך צורך פנימי בלתי-מודע לברוק את עצמם כלפי אחרים, ואין להם הכלים לפתור את ניגודי-האינטרסים שנוצר ביניהם. אילו היו ביריהם הכלים, היה האח מציע לאחותו לעבור עם המוסיקה לחדר השני, כדי שהוא יוכל להכין את השיעורים בשקט. או שהיו מגייעים לפשרה שהשניים ישחקו בצעצוע ביחד, או שישחקו לפי התור.

גם ההורים משמשים חלק אינטגרלי במריבות, אם הם מתערבים בהן. מריבות הילדים הן אחד הדברים המעייפים ביותר את ההורים. לעיתים קרובות אין פרופורציה בין השקעה שההורים משקיעים בתחומים אחרים ובין האנרגיה הנפשית שהם משקיעים במריבות הילדים. אחרי סידרת מריבות כזאת מרגישים, בדרך-כלל, ההורים מרשים כמו אחרי יום-צעודה מפרך.

הבג"ץ והאז"ם

ה תערבות ההורים נעשית בכל מיני דרכים.
יש הורים המשתדלים שלא להתערב. עד שזה נעשה בלתי-נסבל, ואי-אפשר יותר. במהרה לומדים ילדיהם של הורים כאלה שאם הם רוצים להתערבות הוריהם, הם חייבים להעלות את המריבות לטונום גבוהים במיוחד, וכך הם עושים, ו

קופסה של נשיקות

ככל פעם שילד קטן (פעוט, עולה) מקבל מכה, ותהיה זו החלשה והבלתי-קבואבת ביותר, הוא רץ לאמא או לאבא: "אוי, נפלתי וקיבלתי מכה. תני לי נשיקה!"
בהתחלה זה נורא נחמד, וזו גם הזדמנות טובה להשתתף על הסופגנית הממוקה בנשיקות וחביבוקים. לפעמים זה נשאר כך, לפעמים זה מתגבר, וההורים מוצאים את עצמם מחויבים בכל חמש דקות לנשק איבר אחר של הפעוט. זה יכול להיות קצת מיטריד, במיוחד אם ההורה עסוק באותו הזמן בפעילות חשובה, שאי-אפשר להפסיק אותה.
חברה אחת שלי מצאה פיתרון נחמד. היא לקחה קופסה, מילאה אותה בנשיקות, ובכל פעם שהילד מקבל מכה ואמא או אבא לא יכולים לתת לו נשיקה, הוא לוקח אחת מן המאגרי. זה עובד יופי.